

Ya İstiklâl Ya Ol'um

يا استقلال يا اولوم

“Bir vaka çözümlemesi/okuması: şizforeni”

“Er isen erliğin meydâna getir,
Kâdir Mevlâm noksanımı sen yetir
Bana derler gam yükünü sen götür
Benim yük götürür dermânım mı var?”

*Karacoğlan, üryan geldim.

Eylem alanında anlamlı bir süre zaman harcadıktan sonra, insanların bebeklikten —yaşamın o ilk anlarından— itibaren çeşitli anılarını, belirleyici mihenk taşlarını evre evre dinleyip yıllarca şahit olduktan sonra, birçok duygunun, hâlin farklı derinlikleriyle beraber farklı kelimelerle, benzetmelerle birlikte izahına tanık olup rûyanın sırlı deryasına adım atmakla; elbette hem birey nezdinde hem de toplum nezdinde “neyin nasıl ve niçin olduğuna” dair bir fikir edinebiliyoruz, ya da halihazırda mevcut olan fikirlerimizi baştan aşağıya gözden geçirme fırsatımız olabiliyor. Seçtiğimiz branş her ne olursa olsun yola çıkarken var olanların, yani başta neyin ne olduğu, istikametın seyri açısından olmasa dahi; fikirlerimizin, varsayımlarımızın başından sonuna değin değiştiğine şahitlik edebiliyoruz. Olağan olan biraz da olağan olmayanın meydâna gelmesi değil midir? Ya da daha önce kimi metinlerde vurguladığımız üzere olağan olanın tayin ve tertip edilebilmesi için olağanüstü olanın cerayan etmesi gerekmiyor mu?

Âşına olduğumuz bilinmezliğin verdiği ürkütücü hava, kaygıyla bezenmiş cânın dipsiz vadileri bizleri ister istemez farklı mahâllere sürükleyebiliyor. Hele ki kalbî açıdan bir derinliğe sahipsek, acının birçok nüvesini tatmış, çocuk yaşlarda uykusuz gecelerin savrukluğu ile tanışmışsak “yahu bu dünyada ne işim var benim” “niçin yaşamda tekerrüren, ikraren ve tekraren, bizden okunmayı/çözülmeı talep eden deneyimler vukû bulur” “niçin hep aynı şeyleri yaşıyorum farklı suret ve koşullarda” gibi sualleri sormuşsak şayet, bir cevap aramışsak kendimize ve en önemlisi yola koyulmuşsak; açıldığımız uçsuz bucaksız suların hangi fırtınalarla mekan edindiğimiz gemiyi neresinden, nasıl, ne şiddette

sallayıp-sarsabileceğini de öngöremiyoruz. Gemileri yakmanın, yelken ve direkleri çaptırılarak geride bırakmanın, ayakları toprağa basana değin anlamlı bir süre “belirsiz olanın, kaygı verici olanın anlamlandırılmayan/adlandırılmayan mahallinde gezinmek” bir tesadüf olmaktan oldukça uzaktır, aksine bir mesafenin kat edildiğine, bir yolun yüründüğüne, kaba bir tabirle düşüncenin ya da arayışın bir hâlden bir diğerine yolculuk yaptığımızı işaret eder.

Hayatın olağan gelişimi söz konusu edildiğinde dahi birçok insandan şunu duyabiliyoruz, hiç ummadığım olağanüstü —bir zamanlar öyle algıladığım— şeyler başıma geldi, hiç beklemediğim gelişmeler ile birlikte başka yönere ve yanlara savruldu, bahsettiğimiz bir bilim insanı olabileceği gibi toplum hayatının —bir derecelendirme yapmamız gerekirse— en aşağısından en yukarisına (başından sonuna) değin hem bu yolculukların, hem de yolda karşılaşılan beklenmedik hallerin kaçınılmaz olduğunu ön mü, önden mi, önümüzde mi görebiliyoruzdur. Bir ses sanki insanın kulağına zaman zaman fısıldar gibi, madem geldin dünyaya çekeceksin, düşünmek istiyorsan da bunları hesaba katmak durumdasın.

Tabii, her neyin ne zaman aşılabacağına dair elimizde bize bir “kesinlik ifade eden” bir rehber olmuyor, ne kadar geçmişten bu yana biriken kimi yazıtlar doğrultusunda, buharlaşmış olanın genleşip bir şekle şemale sokulduğu bir harita gibi sunulmuş olsa dahi, tüm o eski yazıtların cânlılıkla (ânu (onu*) taşıyan insânlarla) kaim olduğunu bilsek dahi, hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığı gerçeğiyle karşılaşmak, aradığımız gerçeğinse farklı cisimlerde vücut bularak yeniden ve yeniden üryan olduğunu görmek, “her tekerrürün aynıymışçasına ve fakat gayet tabii farklı” ve en önemlisi söz konusu arayışın faili olmamız hesaba katıldığında; algılayıp duyumsadığımız dünyanın içine katılırken hâli hazırdaki mevcut katılımın da çoktan yerli yerine konulmuş, konuşlanmış ve konuşan bir ben (hadi bilinç diyelim) ile karşılaşıyoruz —burası çok önemli.

*Yûnus Emre Türkçesinde “o” dediğimiz üçüncü şahıs zamiri ânu اَنى olarak yazılır ve elif’le başlar; o ân’ı paylaştığım bir başkasıdır.

Belki psikanalizin son birkaç asrın şuuruna/ışığına/ön mü görüş alanına açıklığı kapatmak suretiyle “keskin bir mızrak gibi” saplamış olduğu, ve onu yerinden çekip-kaldırmak-sökmek istediğimizdeyse, mevzu bahis şahsın canına kast etmişiz gibi dehşetle sıçradığı yerde (şaşırmamak gerekiyor, insanların büyük bir çoğunluğu tutsaklığın özgürlüğün/hürriyetin yerini tuttuğundan bihaber yaşıyor ve halihazırda tayin ve teyit edilmiş manevra alanını özgürlük sanıyor) cihan harplerinin canavarlarıyla, yasayı tayin etmek için uygulanan aşırı/olağan üstü güç ile ve orada gizlenmiş ağır yüklü yaşam hallerinin izleriyle karşılaşıyor olmamız da bir tesadüf olmaktan uzaktır.

Eminim ki duymuşsunuzdur Yûnus Emre’nin on üçüncü asırda, bir ben var bende benden içeru, demiş olduğunu. Eğer hevesli olursanız millî değer, millî şuur kabul gören şairin aynı şiirinde “yolum vardır bu erkân’dan içeru”dediğini de duyabilirsiniz. (Er, erk, erkil, erkek, erkân, ânı tayin eden güç gibi.). Düşünün yaşadığımız devirde Karacoğlan’ı işitip de: er isen erlik meydâna getir, Kâdir Mevlâm noksanımı sen yetir, diyebilecek kaç erkek kaldı? (Lacan’ın kavramalarının Türkçedeki karşılıklarına başvurarak şairi —şuurlu varlığı— tercüme etmek isteseydik eğer; yolum vardır bu efendi sözünden içeru, demiş olabileceğini

düşünebilirdik. Ya da Karacoğlan'ın ‘‘ol büyük başka yedirme zalıma mazlûm âhı, aman ğam çekme yetirir Mevlâ noksanın’’ diyebileceğini.) Bunu bugün şiirin/yani şuurun alanına temas etmeden, Yûnus Emre ile itikadî, kalbî bir yakınlık kurmadan anlamamız mümkün değil, yalnızca günümüzde belki bir haliyle aşına kılındığımız psikanalitik yahut bilimsel olan bir dil ile açıklamayı deneyebiliriz. Az önce yukarıda vurgulamış olduğum hususun, hem bir araştırma söz konusu olduğunda bilimsel ya da felsefi bir gaye doğrultusunda hem de günlük yaşamda karşılaşılabileceğimiz insanların yaşamlarının seyri süresince birbiriyle içli dışlı bir halde ayrılmaz bir bütün olduğunu görelim.

Yani şunu söylemeye getiriyorum, ister çok önemli işler yapan bir şair ol, filozof ol, derviş ol, isterse tam aksine hangi rüzgarın seni nereye savurduğunu bilemediğin yönergesi/doğrultusu olmayan bir gâfil, sıradan, ortalama bir insan ol; iki türlü de gerçek gerçektir; birinde gerçeğin algısını bir efendi sözü/mührü doğrultusunda deneyimliyorsundur algı ve yorumuna —bir şekle şemale sokulmuş hâline— tanık oluyorsunuzdur, yaşamında yol ve yönü sana gösteren belki sosyal mecralar, belki yapay zeka, belki bir bilim insanı, belki bir din adamıdır velev ki yaşadığın hayatın faili olmaya hür olmaya and içmiş, intikam yeminleri etmiş bir partizan ol, devrimci ol— ve inanın gerçeğin birinden diğere daha ayrımcı davrandığına — mesela bebekler arasında ayırım yaptığını— her nerede olursanız olun tanıklık edemezsiniz, gerçek gerçektir ve bir aynılık ile olağan ve olağan dışı farkıyla birlikte konuşan varlığa öylelikle sirayet eder, (Hâkk, haklıya hakkını teslim eder, terazisi şaşmaz diyebiliriz); fakat onun yaşadığımız dünyadaki algı ve yasadaki yanını ve yönünü, doğrusunu ve yanlısını, güzelini ve çirkinini, iyisini de kötüsünü de insân sorumlulukları/yükümlülükleri dahilinde şahitlik ederek bir hâle vaziyete koyar.

Yalnızca yorum söz konusu olduğuna, belki bunu algılıyor/alımlıyor olmak ile açıklayabiliriz; kişiden kişiye, belki yer ve zaman ile birlikte, vuku bulduğu anın koşulları doğrultusunda farklı kumaş ve örgülerle beraber cereyan ettiğini —elektiriksel bir akım gibi akıp yuvasına yerleştiğini— görebiliriz. Hani tv kanallarında özellikle haberlerle beraber karşımıza çıktığı haliyle düşünün, zamanın bazı anlarında, kimi aylarda ve haftalarda bir hâleti ruhiye gezinir cem-î cümlede, rûh hâlinin yaptığı gezintiden herbirimiz payına düşeni alır, onu kapsamınca, algısınca, kalbince, idrak ve idaresince yoğurur ve bir tepki olarak o hâli yaşarız. Dikkatimizi çeken her birimizin ister istemez esaslı gerçeğin alanına dahil ettiğimiz hâllerden nasibimizi aldıdır; bir devlet olarak, aile olarak, mahalle olarak, okulda, şubede, derslikte, dostlukta, aşta; her şeye sirayet edeninin bütünden parçaya olarak ifade ettiğimizde mütemadiyen gözden kaçırmaya —bakın burası da çok önemli’’ meyilli olduğumuzdur, ya da meyilli oluşun kaçınılmazlığı bahsinde saydırtıldığımız mıdır? Dönüp dolaşp efendi sözüne mi (erkâna mı) getiriyorum acaba, şunu mu söylüyorum, modern bilinç itaat etmiş, kime itaat ettiğini de bilmeyen, tâbi kılınmış bir tebânın şuurudur?

Neden vücudum uykuya meyil ediyorken kalkıp bunları yazma gereği duyuyorum sizce? Ya da niçin her meyili bir şekilde gerçekleştirmekten uzak duruyoruz, o meyilleri gerçekleştiriyoruz de ne oluyor peki, sahiden Freud'un bugün yanlış bir yorumu ile beraber algıladığımız, bize öğretildiği haliyle bastırılan uçuşup gider mi, yoksa derinliklere mi gömülür diri diri, yoksa tüm bu derinlikler yalnızca bir bakış ile algı ile mi ilişkili olarak zuhur eder, olan her zaman orada mıdır yoksa; peki algı alanının, zihni ve kalbî alışverişin örgütlenmesini belirleyen nedir, nasıl bir etkendir? Gördünüz mü bilmiyorum ama az önce

Aristoteles'in her olayın iki farklı şekilde meydana gelebileceği fikrine/mantığına bir üçüncüyü de dahil ederek karşı çıktık, hep Yûnus Emre okumaktan mı geliyor tüm bunlar, Aristoteles'de mi Aristokrat yaşamı bina eden bir erkândır, neden aristokratı telaffuz ederken sokrat'ı da duyuyoruz? Sokrates'i öldüren, Aristoteles olmasın.

Lacan'ın ısrarla dikkatimizi çektiği üzere bir söylem mi aramamız gerekiyor burda, herbirimizin uzakta yakında sıcak ya da soğuk bir savaş mağduru, galibi ya da mağlubu olduğumuzu hesaba katıp, günümüz şartlarını, hâd ve hudutlarını, yasa ve algısını belirleyen cihan harplerinin galibleri neyin nasıl ne şekilde algılanacağına dair bir hüküm vermiş olabilirler mi? Bir efendi söylemi olarak meydana gelenin, çekirdek ailede baba'ya atfedilen yasa koyuculuğu da kendi içre taşıyan bir söylemin olduğuna mı işaret ediyoruz.

Tekrar ikrar ediyorum, yaşadığımız hâlin sirayet ettiği her birimizde farklıymışçasına yorumlanıyor, yaşanıyor, algılanıyor olsa dahi ister istemez bir aynılığın içerisindeyiz. Bu aynılığın her birey özelinde ne kadar farklılaştığını ilk başta temel değerler hususunda — ahlaki hususta— yahut, insani kimi özelliklere atfettiğimiz diyalektik, hadi zıtlık diyelim buna da, karşımıza çıktığını görüyoruz. Bu ne anlama geliyor peki, bir taraf mı seçmek zorundayız ya da halihazırda seçilmiş olanı yaşamak mı zorundayız*, hem seçmek hem karar vermek ne demektir ki, vücudum uykuya meyil ederken beni uykudan uyandıran neydi sizce? Bir başka meyil mi, şuuri, hadi ışık diyeyim de daha canlı olsun, bir açıklık mı? Bilinç mi, benliğe dair, dünyanın seyrindeki faaliyetin öznesi olarak geliştirilip adlandırılmış olan, yasaklanmış (yasaklanmış) olan, yerli yerine işaretlenip bir harf gibi mühürlenmiş olan nedir. Lacan'ın gösteren/ânlamlayan, ânu yani o'nu mühürleyen bahsini hatırlayanlar var mı? Aynı zamanda bilinçdışı büyük başka'nın (hadi Frenklerin izin takip ederek büyük öteki diyelim) mahâllile, o hâlde son tahlilde şu noktaya varmıyor muyuz, “yolum vardır bu büyük öteki'den içeri”. Bilinçdışı erkânın mı mahâllidir?

*("ya İstiklâl (taşıyıp götürmek, selâmete erdirmek) ya ölüm" demiyoruz da niçin ol'um diyoruz. Ö harfini, ölümü ezelden ebede tecrit ediyoruz şuurumuzdan, harfin izini sürerek, (يا استقلال يا اولوم

Bunu ille de ceza kapsamı doğrultusunda duymak zorunda değilsiniz, hatta ceza kelimesi de bir zamanlar yapılan eylemlerin "bir karşılığı" olarak algılanıp yorumlanırdı, zaman içinde nasıl değişip bir anlama kavuştuğunu duyun, keza yasak dediğimizde de, yasaklanmış dediğimizde de bir yasa'nın, hâkim olma iddiasında olan bir söz alanının, kendi gerçekliğini "bakın bu en gerçektir" diyerek bir güç uygulamak koşuluyla kendi varlığını kabul ettirmesidir; bu yasa, her şeyin algı alanıyla sınırlı olmak koşuluyla yeniden tayin eder, yerli yerine oturtur, bir başka yasayı ve müdafilerini canlılıktan azlederek; artık bu günlük yaşamın en alelade bire nüvesine dair bir algı da olabilir, yoksa varlığın hâddin hudûdun, bilimin, doğrunun, iyiyinin ve güzelin ne olduğuna dair bir yargı, görüş, hüküm de olabilir; hiç —asla ve asla- fark etmeksizin kendi varlığını olağan sertliğiyle kabul ettirir. Şaşırmanın son birkaç asırda gelişim gösteren nörobilimin, yapay zekanın, psikanalizin kökünü insanın ve diğer canlıların neyi nasıl algıladığı bilgisinin keşfedilmesiyle birlikte ve beraber gelişim gösterdiğine. Bilmek, yâni ilim, âlimi zâlime de çevirir ey ahâli, ey bu hâlimden muzdarip olan ahvâl. Failerin, yani bir zamanların hâkim sözünü taşıyan erkânın yerine bir başkasını

tayin edenlerin algı alanında onu öyle görüp yorumlayacak duyumsayacak yeni nesiller yetiştiriyor olmasına şaşırmalı mıyız, yoksa evraklara mı müracaat etmeliyiz?

Bakın Max Planck 1920’de şunları söylüyor; ‘‘yeni bir bilimsel doğru ona (âna) karşı duranların itirazlarını geri almağa ikna etmek ve aydınlığın nerede olduğunu o bilimsel doğrunun hasımlarına göstermek suretiyle zafere ermez. Bilimsel doğrunun başarısı daha ziyade muhaliflerin mukadder ölümüne* (olumuna) ve yeni neslin, karşı çıkılan bilimsel doğrunun olağanlığına aşına yeni bir neslin yetiştirilmesine bağlıdır.’’

*Kur-ân harfleriyle yazılan Türkçede ölüm اولوم elif, vav, lam ve vav ile yazılır, (Çünkü Kur-ân’da ö harfi ya da sesi yoktur) bu sebeple hem ölüm hem de olum olarak okunur, aynı zamanda ölmek mutlak, ademî bir hiçlik gibi bir sona işaret etmeksizin olmaklığı da beraberinde taşır. Bak gördün mü uçtu havalandı diyalektik. Bir oluştan bahsedildiği zaman, olmak söz konusu olduğunda esasında her bir oluşun bir ölüme de işaret ettiğini gösterir. Diyalektik ya da mantık her lisânda ve millette benzer şekilde vuku bulmaz yahut karşılanmaz, aksine olmanın ve ölmenin diyalektiğinin idrak edildiği yerli yerine oturtulduğu söz alanlarında farklı suret ve ânlamlarda karşımıza çıkar. İçinde yaşadığımız topraklardaki hafızanın, şuurun, şiirin kaynağını orta asyada mı aramalıyız yoksa Homeros’da, Sokrates’de, Marx’da mı?

Hadi Marx Kilise’nin sözüne biat etti, peki Sokrates canını niçin verdi sanıyorsunuz, Sokrates öldü mü yoksa Sokrates mi oldu; ya da şöyle söyleyelim Sokrates’in canını niçin, ne diye aldılar sanıyorsunuz, velev ki delirmiş bir Sokrates olsun, Diogenes olsun; hangi sebeple yalnızca bir insanın dahi varlığının canlılıkta kaim olmasına engel teşkil etmek için canı alındı, ya da öyle bir sanıyla kapıldı birileri dersiniz? Yukarıda saydığım öncülleri, önümüze koyduklarımızı, öncelik tanıdıklarımızı, görmemizin zaruri olduğu için varlığa dair yürüttüğümüz soruşturmada hesaba daima dahil etmek zorunda olduğumuz o ‘‘yasanın kendini mümkün ve işlenebilir kılması’’ hususu; cihan harpleri mevzunu düşünün, şairi hatırlayın ‘‘yaralarım benden önce de vardı ben onu bedenimde taşımak için doğmuşum’’ diyen; ne zamandır insanlar kan dökmeden, can almadan bir yasayı mümkün kılar olmuşlardır, bu rûhî alanda da aynî geçerliğe sahiptir, madde ve mana algılanış itibarıyla yine vurguluyorum ki lisândan lisâna kavimden kavime değişiklik gösterir, diyalektik bu şuurda sökmeyen derken, kırılır kemikleri, erir ve başı kesilir, baştan olur dediğim, baştan başlar; işte tam olarak bundan bahsediyorum. Hayatında hiç savaş görmemiş olan Fâtih Okur’un niçin varlığın hudûdlarındaki bir cephe’den bahsettiğini duyuyoruz?

Birilerinin çıkıp ‘‘aman efendim’’ şu şu tarihte, şu şu direnişimiz ile birlikte şöyle bir şuurda sahip olduğumuz için şöyle bir hak elde ettik hem de kan dökmeden diyebilirler, ne de olsa bir zamanlar Türkiye’de sosyalizm herkes tarafından savunulabilir bir vaziyet aldığı anda rahmetli Zeki Müren dahi ‘‘ben de sosyalistim amma kandan hoşlanmıyorum’’ demiştir. Orada da şunu söylemek kaçınılmazdır ki hangi şûra, ne tarafın karanlık ne tarafın aydınlık olduğuna dair, kabaca diyalektiği ve bilinci önceleyen bir fallus, bir düğüm, sabit ve metin bir yer, belirleyici bir etki ve etken teşkil edecek bir hüküm verdi; hangi efendi sözü sizlere arzu ve isteğinizin mümkün olmasına olanak tanıdı. Dönür dolaşır savaşların, ağa-beğ ve paşaların savaşlarına geldiğimizi görürüz.

Bir noktayı önemle, ısrarla vurgulamak istiyorum ki her değişim merkezden muhite doğru olmak zorundadır. Yani biz diyelim kördüğüm hâlini almış bir örümün-örgünün-ömrün açılacağı bir anahtar bulduk, çözüm yöntemi, usul bulduk diyelim; şayet onu en derinden, yani en aşağıdan en yukarı değin, baştan sonra geçirip işlemezsek iktidarımız, muktedir oluşumuz aynı zamanda ölümümüz anlamına da gelecektir. Sahihci psikanalistlerin bilinç alanında işleyen usûllerin öznede bir işe yaramayacağını, kalıcı bir çözüm meydana getiremeyeceğini söylemesi bundan kaynaklıdır. Tüm bu yaşam deneyimim süresince anladığım ve idrak ettiğim şudur ki; hiçbir insana hiçbir şeyi hiçbir zaman zorla, boyun eğdirerek kabul ettiremezsiniz (kendinize muhtaç kılmak dışında), (çünkü mesela aktarıldığı hâliyle Büyük İskender, bir kavmin kendi imparatorluğuna itaat etmediğini gördüğünde, bunun sebebini aramaya koyulur ve fark eder ki bu kavim yalnızca denizden beslendiği için, hiçbir şekilde ihtiyaç duymuyor, duymadığı için de sürekli baş kaldırıyor; bunun üzerine İskender'in o halkı deniz mahsülleri dışında bir şeyler yemeye alıştırdığını, ihtiyaç duyar hale getirdiğini yani muhtaç kıldığını görürüz.) bir dönem için kabul ettirdiğinizi sanırsınız yalnızca; eğer bugün bu yaşadığımız dünyanın içinde, tamda deneyimlediğimiz hâli ve anlamı mümkün kılan zamanın rûhunda, behrinde diyeceksek ki —tabii elbette baktığımız yerden, ışığa, şuura kaynak bellediğimiz, kula kulluğun olmaması, hiçbir insanın hiçbir beşere mahkûm ve muhtaç olmaması gereken hakk'lı yerden— bir yasayı mümkün kılmak için zâlimane bir tavır sergileyelim, tecavüz ile, aşırı şiddet ile mezalim eyleyelim öylelikle bizim söylediğim olsun; bunun karşılığını önünde sonunda yaşadığımız, nefes aldığımız, cânlılıkla kâim olan varlık ve zamân dahilinde bir şekilde er ya da geç göreceğizdir; hesap işneden ipliğe sorulacaktır, çünkü her şey her ân kayıt altındadır.

Bu bakışın meydâna gelmesinde şuurlu bir varlık olarak, konuşan bir varlık olarak; tarihin bir safhasında bir kavme, aileye, topluma mensup olarak kendini bulmuş bir insân olarak, kainata ve onun kendi içre barındırdıklarına dair diğer canlıların aksine karar verme yetisine sahip bulunuşumuz hasebiyle zaman içinde edindiğimiz sorumluluk ve yükümlülüklerimizle bir başkalarıyla birlikte ve beraber oluşumuz gelmektedir. Bu birliktelik ve beraberlik her nasıl her birimizi aynılığın içerisinde farklı kılabilir, her nasıl dünyada iki insan dahi kalsa hala savaşların süreceğine dair bir düşüncenin meydana gelmesine olanak tanıyabiliyor, o halde baş'a başlangıca ve varış noktasına yani sona doğru başımızı doğrultup nasıl gideceğimize dair bir karar vermek zorundayızdır, ya da hali hazırda vermişizdir, birileri bizim yerimize vermiştir o kararı ancak şuuruna varacak kudrette bir ilimle, şuurî kadriyete varamamışızdır. Bu yazıyı buraya değin okuduğunuza göre bu yükümlülüğü ve mesuliyeti kendi vecd ile sarıldığımız ânınızda hissediyor olmalısınız, dünyanın son birkaç asırdaki hâlini gördükçe belki de bu böyle olmaz, olmamalı diyorsunuzdur her ne kadar kan görmek hoşunuza gitmiyor olsa dahi. O hâlde er ya da geç hesap görülecektir dediğimde, bir tehditten ziyade bir asla, bir gerçeğe, hakikate işaret ettiğimi duyabilirsiniz.

Yakın zamanda tanık olduğum bir yaşantıyı/çözümlemiş-okunmuş bir vakayı sizlerle paylaşıp, görece az bir vakti paylaşıyor olmamıza rağmen yürekten bir karşılaşma olduğunu düşündüğüm için, paylaştığım hususlar çerçevesinde onu yorumlamayarak bu tartışmayı bugün burada bitirmek istiyorum. Belki kalbinizde bitip, zamanla yeşerecek kimi nüveler görmenize de sebep olacaktır. Yazılarımı, ses kayıtlarımı epey zamandır çeşitli mecralardan takip eden arkadaşlarım olduğunu biliyorum, benimle kalbî bir bağ kurup söylediklerimin nereye nasıl bir temasta bulunduğunu, değme noktasının, mihverinin neresi olduğuna dair bir

merakı, araştırmacı arzusunu içinde taşıyan, hem kendi yaşamına hem de toplumların yaşantısına dair bir ilgi, bilgi edinme arzusu taşıyan insanlar olduğunu biliyorum; bu sebeple özellikle son aylarda belki yine kimi mecralarda yaptığım paylaşımlardan çıkarımla artık sıkça ‘‘yahu ne oldu bu adama, delirdi mi’’ ‘‘eyvâh, bir akılı başında o vardı, Fâtih Hoca’yı da kaybettik’’ ‘‘zamanında metinlerini incelikle dokuyan adam şimdi kendine yakışmayacak bir biçimde saldırıya geçti’’ gibi gibi sözleri işitiyorum, duyuyorum, endişenizi de maal-esef ki anlıyorum.

(Söz konusu paylaşımlardan birini yaparken anadolu rock yorumuyla icra edilen türkünün bir kesitiyle beraber yayımlamıştım, uykusuzca geçirdiğim bir günün sonuydu, ve gecesinde Sakarya Meydan Muharebesi ile Büyük Taarruz arasında bir yıl gibi uzun bir zaman olmasından kaynaklı olarak, aradaki koca bir yılda Sakarya nehri batısından izmire değin, düşman kuvvetlerinin geri çekilirken bu topraklarda yaşayan insanların neler yaşadıklarına şahit oldum, tarihi vesikaları, o dönem için çekilen telgrafları taramamla birlikte okuduklarım kan yutup ateş kusmama sebep oldu, fakat dikkatinizi çektiğimi üzere bahsi geçen türküyü sönükçe de olsa bir ışık huzmesi gibi işitmeme rağmen paylaşmış, yine de görmenizi istemiştim, orada diyordu ki şair Kul Yusuf;

‘‘ipeği düşürdün aşka,
görmeseydim seni keşke,
kendi kusurundan başka,
görme gönül demedim mi’’

Gögnul گونول، işte sevgili arkadaşlar nâmussuzun bağçesine de giriyor, kendi kusurundan başkasını da görebiliyor. Beşer olmak düşüp kalkmakla, hata eylemekle kabil, aksi durumda yaşamın mana atfedilecek hiçbir yanı kalmaz.)

Bu anlayış hem eleştirilerinizi kendi nezdinde düşünerek, hem ne kadar bugün işe yaramaz olduğunu düşünsem dahi bir sosyal mecrada ne pahasına olursa olsun sevilmenin getirdikleri ile beraber mümkün olabiliyor. Okumak, yazmak, sevmek ve sevilmek. Tüm derdimiz bu değil mi, sesimizi birilerinin duyması, okuduklarımızı kaleme almak, birilerinin kalbine değmek, onlar tarafından en çirkin görülen yanlarımızın dahi güzellikle görülebileceği ihtimaline kapı aralamak değil mi? Varoluşun, bir anlam üretmenin, bir gaye edinmenin, sorumluluk ve mesuliyet sahibi bir insan olmanın, kendini ve bir başkasını okumanın, çözümlemenin bu dünyada bizlere getirdiği bir sevinç yok mu, bu dünyada âhiri cennetin tadına değmeyen nasıl arzu etsin ötesini? Hep mi memleketsiz, vatansız, yersiz, yurtsuz bir kaosun içinde hisseder insan kendini? Altında güvende hissedebileceğimiz bir sancak, o sancağı taşıyan bir beğ yok mu? Yakılan bir ağıtta söylendiği üzere, eski ağalar beğler niccoldu? Yerinde, yurdunda olmanın, yuvasında olmanın bir yavru kuş gibi, âna kucağında hissettiğimiz şefkati bizlere annelerimiz dışında kimse veremez mi; bir babamız, gücümüz, erkimiz erkânımız yoksa da, biri gelip ulu bir dağ gibi yerinde mesken tutmuş sabit ve mefîn ‘‘gel yavrum, gir kanatlarım arasına’’ diyemez mi? Kaf dağı zerrem değil ay güneş kul bana diyemez mi? Yetim, öksüz hep mi hâmisiz, himayetsiz kaldı? Der, öyle bir der ki, biliriz vatanın, yerin, yurdun, memleketin sevgi ve şefkatin sunulabileceği hakla elde edilmiş ilin,

günün ve mahâlin neresi olduğunu; belki sona kalmış da olsa olanca sıcaklığıyla tüten o son ocağın varlığına varamaz mıyız?

Gardaşım Yûnus Emre ile birlikte —bu yazıyı hangi gün paylaşacağımı tam öngöremediğim için yazdığım gün üzerinden ifade etmem gerekirse— malum iki paylaşımın yapıldığı gün içinde —yani dün— Eyüp Sultân'da iken sıkla uğradığımız bir çay bahçesine iki çay içip dinlenmek üzere geldik (az kalsın dinlemek üzere yazacaktım) belki bilenleriniz vardır Fâtih ağabeğin çay bahçesi, ayda birkaç defa uğrarım muhakkak. Kıyıda bir yere oturup yerleştikten sonra bir müddet oturduk, günlük meşguliyetler arasında ne kadar bakamıyor olsam da, tam o ân yine malum mecra üzerinden ilgili paylaşımın gelen yorum üzerine paylaşımları dayanamayıp sildim artık. Sildikten sonra da, evvela kendi hatanı göreceksin, hatta kendi hatanın, kusurunun ziyadesine de bakma gönül temennisinde bulundum.

Yûnus Emre'nin akşam ezânından sonra işe gitmesi gerektiği için vaktimizde kısıtlı olduğunu bilerek, çay içip kalkmaya niyetlenmiştik. Sonrasında etrafla ilgisini asla kesmeyip, karşımıza kim bilir bugün nelerin, hangi insanların çıkacağını da düşünerek etrafı tarıyorken kendisi, bir amcanın hemen hemen 65 yaşında olduğunu sonradan öğrendiğimiz, beyaz sakalları, sigaradan sararmış bıyıkları, mavi gözleri, temiz bir cildi ve yüzü olan Selanik göçmeni (1870'ler) bir dedenin, kendi kendine konuştuğunu ve yalnız başına sırtını duvara, yüzünü mekâna vermiş bir şekilde oturduğunu fark ettik, o da sanıyorum öncesinden de alışkın olduğu için bir başkalarıyla rast geldiğinde bu fırsatı kaçırmayıp sohbetler etmeyi seviyor. Bakışlar ilgi çekince o da bizi masasına davet etti, öncelikle vaktimizin kısıtlı olduğunu söylemiş olsak dahi, yine de içtenlikle anlatıp konuşmaya başladı. Konuşmaları olabildiğince belirli sınırlar çerçevesinde aktarmak istiyorum, mahrem alanına da saygımızdan kaynaklı olarak, yalnızca şu son birkaç ayı, ve bu makale boyunca ifade ettiğim hususların netlik kazanması açısından de kimi yerleri olağan açıklığıyla ifade etmek istiyorum.

Son çağı kasıp kavuran bir hastalık olan, kimi uzmanlarca genetik olduğu ve nöral kimi eşleniklerinin olduğu söylenen şizofreni, kendi bakışım şahsi gözlemlerim (gözlerim yazmışım) doğrultusunda mevcut toplamın idrakından oldukça uzakta. Nasıl tecavüz, çocuk istismarı, yahut işlenen kadın cinayetleri hususunda da farklılaşıyorsa, yola çıkışımın asıl sebeplerinden olan bu rûh/yaşam hâline olan bakışım da elbette farklı. Gözlem, deneyim ve araştırmalarımın çıkarımıyla söylemem gerekirse savaş görmüş, savaşı yakından deneyimlemiş, sürgün edilmiş-göç ettirilmiş, azaba-gazaba uğramış kavimlerin sülalesinde muhakkak ki şizofreni-paranoya gibi vakaların görüldüğünü biliyorum, bilhassa Türkiye'de. Hatta bu örneğin dedede yahut nenede olduğu müddetçe, söz gelimi sürgün edildiği sırada aklı dengesini yitiren, onu anlayacak bir kalbin ve aklın okuma ve çözümlemesinden mahrum olan ve bunu da 'savaşın yaraları/yarıkları' sarılamadığı için, sarılmaya müsait teçhizatın, bilgi ve donanımdan mahrum bırakıldığı için de yeni kuşaklara aktaran, giderek gaib olan bir suuri-hâlden bahsedebiliriz.

Evet, modern akıl her zaman yaptığı gibi bunu yine tek taraflı diyalektiğin zemininde bir hücre ile, nöral bir ağ ile, genetik bir kod ile ilişkilendiriyor olabilir; kapitalizmin diğer tüm hastalıklara uydurduğu kılıfta olduğu gibi, modern tıbbın yalnızca bakteriyel enfeksiyon'a kesin çözüm ürettiğini on yıllarını İsviçre'de geçirmiş ünlü bir hekimden işitmişim, rûh

hastalıklarına da böyle bir ad koyması, yalnızca nöral bir ‘‘eşleniği’’ hastalığın gerekçeği (gerekçesi), ortaya çıkaran nedenini ‘‘asıl nedeni gizlemek’’ üzere bir kumaşa sararak pazara çıkardığını, ve yine kendi mevcudiyetini sağlamak adına, teşhis koyup zaptettiği yetmiyormuş gibi ilacıda sistemin çıkarları doğrultusunda üreten, aynı mâli sermayeyi, iktidarı besleyecek bir yerden icra ediyor olması da şaşkırtıcı görünmüyor. İlgi duyan Darien Leader’in Delilik Nedir adlı kitabını başından sonuna tarayabilir bu noktada.

Şunu söyleyebilirsiniz, ilk kez mi bu hastalıklar meydana geldi, öncesinde yok muydu, söz gelimi bin yıl önce şizofreni’den niçin bahsedilmiyordu, veya başka bir adla bahsediliyordu da, biz bugün kendi ülkemizde artık çok daha fazla bir şekilde psikotik (cânlı) vakalar ile karşı karşıya gelebiliyoruz. Şizofreninin kelime kökü itibarıyla yarılmış bilince işaret ettiğini ve Freud’un bir zamanlar manevi oğlu olarak gördüğü ve sonrasında gaye, doğrultu ve amaç hususunda anlaşmazlığa düştükleri için yollarını ayırdıkları Jung’un hocası Bleuler olduğunu aklımızda tutalım. Yukarda ifade etmiştik, üzerinden hızla geçiyor gibi görünsek de, psikanalizi de, psikozu da, şizofreniyi de savaş doğurdu, cihan harpleri doğurdu. Benim birkaç gece öncesinde, neden bu meydan muharebesiyle bu taarruz arasında bir yıl var, burada bir ihmal mi var, beşeri bir kusur, bir gözden kaçırma mı var, yoksa bir kast mı var dediğim yeri buradan duymanızı isterim.

Cogito ergo sum, amma sum (varım!) diyebilmek için savaşmak zorundasın!

Bugün bu topraklarda karşılaştığımız her delilik bir savaş kalıntısıdır. Şunu diyebilirsiniz, senin başına gelmiş bir belâ, bakmışsın çıkar yol yok, çaresiz kalmışsın, Allah’a sığınmışsın, şimdi de bilim insanı olman gereken yerde boş boş laflar ediyorsun. Ki ilk başımıza geldiğinde ailecek endişe ve dehşete düştüğümüzde, benim sol kolumun arka kısmında ne tesadüftür ki Fransızca ‘‘ni dieu ni maitre’’ yazdığını hatırlatmak isterim. Bir zamanlar baş kaldırdığım inancı, bilgiyi gaib ettiğim, boş salındığım doğrudur. Hatta o zaman üniversite tahsiline ilk başladığım zamanlar, Hacettepe’de bir profesör şizofreniyi cinlerle ilişkilendiriyormuş diye bir haber okuduğumda, ‘‘siktir lan’’ cahil bunlar dediğimi hatırlıyorum. Tabii, İbrani kökünden gelen bilinmeyen görünmeyen gibi bir anlam taşıyan ve ayrı bir bağlamda bir diğer yük sahibi olarak addedilen cinlerden bahis kurduğumuzda neyi kastettiğimizde gayet önemli. Örneğin bu son on yıl süresince sıkça karşılaştığım cin musallat olmuş kadınların/erkini kaybetmiş erkeklerin büyük bir çoğunluğunun tecavüze uğradığını yahut başka türlü şekillerde bilincin alanında kabul göremeyecek gerçek —ancak unutulmuş — deneyimlerin, yine insân üzerinden aktarılan deneyimlerin gaib’e atfedildiğine şahit olmuştum. (Oysa ki dikkat edin kaybın da kaybı var. Harfin özüne sadık kalırsak ğayn ile başlatarak, ğaybın da ğaybı* var diyebiliriz.) Freud’u dikkatle okursanız bir benzerini görebilirsiniz, ha o başka türlü adlandırır sen başka türlü adlandırırsın o başka. Birçok çözümlemede esasında aynı yere işaret ederiz.

*غيب

Ancak dikkat edin, önemle vurguluyorum ki yeniden hayat cânlılıkla kaimdir; söz gelimi bir yıl gibi geniş bir zamanda azılı-azgın, gazap üzümlerinden sarhoş olan düşmanı memleketin koynunda, mahreminde tutarsan, her ne sebeple olursa olsun; bir kadına yahut bir çocuğa tecavüz edildiğinde sızlayacak bir vicdanı dahi olmayan düşmanı—bunu bugün Ukrayna-

Gazze gibi acı örnekleriyle hala görüyoruz, demedik mi erkân hükmünü kan ile sağlar diyenlerin neler yaptığını, yapacağını tahayyül dahi edemezsiniz. Ancak o yaşananlar sizinle ve beraberinizdedir, sarmadığınız yaralar hala kanıyor ey erbab-ı cumhuriyet. Niçin sarılamıyor yaralar, nâmus bildiğin, yerde yazılı gördüğünde öpüp başına koyduğun harf elinden alındığı için olabilir mi? Neneye dedeye musallat olan cinni, cinsi münasebetin bıraktığı rûhi izlerin neden olduğu şizofreni, paranoya koşulşuzcasına aktarılır, taşınır. Burada da onarılmadığı, gömüldüğü yerden diriltilmediği, neşredilmediği müddetçe nesilden nesile, oğuldan oğula, kızdan kıza taşınır. İlk cinayetın işlendiği mahâlde değin neden dönmek zorunda olduğumuzu burada umarım anlıyorsunuzdur. Çünkü yaşadık, hep yaşadık ve savaştık, bu cân bize miras bırakıldı.

Metni fazla uzatmak istemiyorum, başka bağlamlarda eminim bunların herbirini daha fazla açımlayıp bir netlik getirebiliriz. Ancak yaşananın kaydedildiği ve aktarıldığı, ve hiçbir koşulda tam anlamıyla gaib edilmediği hususunda şu noktayı kafanıza çivi gibi çakmanızı isterim; nörobilimin söylediği üzere insan beyninde her ân kayıt tutan yüz seksen milyara yakın nöron hücresi var ve bu sayı son on yıllarda da giderek arttı. Belleğin özellikle bir bilgiyi kodlaması söz konusu olduğunda şayet amigdalar (bademcik şeklindeki iç/ilkel beyin bölgesi) aktivite yüksek ise ki ilgili bölgenin işlerliği korku ile birlikte daha güçlü depolamaların/daha kalıcı izlerin olmasını da meydana getiriyor, diğer duyguların eşlik ettiği öğrenmelerin de uzun süreli kodlamayla yakından ilgilidir. (Yaşananların türkû ve ağıtlara aktarılması, mesela ağıt yakmak denir değil mi, yaşarken maruz kalıyor olmamız bu bağı daha da güçlendirir pekiştirir, her defasında yakıldığı yere, ateşin harlandığı yere geri çeker, herbirimizin ana rahminde geçirdiği vakti gözden kaçırmayın, onun vücûduyla bir bütün olarak, nabzını, hissini duyumsadığımız yerden.)

Ve insan davranışı söz konusu olduğunda da en baştan en sona, dipten yüzeye doğru yek vücûd bir karar sağlanıyor. Ne kadar biz insanın aklî ve ahlakî davranışlarını muhakeme ettiği frontal (ön, şakak) loblarının karar mercî olduğunu düşünsek de, işlenmeyen şuuren ikrar edilmeyen deneyimlerin, tekrar tekrar bir zorlantıymışçasına, Lacan'ın tabiriyle esasında ânlamlı bir ısrara işaret eden bir yerden meydâna gelmek istemesi, asıl karar mercînin Freud'un hapax legomennon'u olan, yani bütün eserlerinde yalnızca bir defa o da aşk bahsinde aktarım bahsinde kullandığı "gesamt ich" dir, yani cânıdır. Bakmayın siz Freud'un ömrü boyu belki de aşk'ı bir defaya mahsus andığına, her ânını aşk ile yaşama gayreti taşıyan insanların torunlarıyız. Özûyle, gözûyle, sözüyle, ciğer yakan közüyle mayalanmış bir cân. Bir cânî'nin tecavüzüne maruz kalmış böylelikle kimi hissî belaların musallat edildiği ânların taşındığı bir cân; yarasını onaramamış, kendi sesini duyamamış, yaşadıklarına tanıklık eden, şahitlik eden bir âlime, ilim sahibine rastlamamış bir cân'a da şizofren, yâni cânlı diyoruz. ağabeyim'in adı Yakub Cân Okur. (Aslen Yakub dedemin adı, babamın kök ailesinde erken kaybedilen kardeş Yûnus Emre hariç toplam 8 kardeşler, babam 12-13 en büyük emmim 17 yaşında ve ebem 43 yaşında iken Yakub dedem vefat etmiş, sülalede 3 tane Yakub var... Tutulamamış bir yas, gerçekleşmeyen bir ölüm/olum, nasıl duyarsanız duyun.). Ben bugün bir arzumun gerçekleşmesine, bir duamın kabul olmasına işaret ederek diyorum size ben Cân Okurum. Ya ben de ağabeğim gibi bir şizofrenimdir ya da sahiden cân okur/çözer'imdir. Kapı ya açıktır ya kapalı diyor Aristoteles, ya aralıksa? İşte şû ân tam o aralıktan bakıyorsunuz, endişeye mahâl yok. Ya istiklâl ya ölüm diyor, ya ölüm yoksa, olmak varsa, bir yerden bir aralık sızmışsa yarılmış bilince? İşte burada da Fâtiğ Okur'un son aylarda yazdıkları iyice

tuhaflaştı, kafayı yedi, denildiği yerden işitin, ya haklıysa, yo doğacaksa Hâkk'ın vaad ettiği günler, ya çoktan doğmuşsa?

Yani şunu demeye getiriyorum, bugünü belirleyen geçmiş zamandır. Fakat biz geçmiş görececek gözü kör ettiğimiz, duyacak kulağı sağır ettiğimiz için, biz diyorum ama, anlaşılır olsun diye yapıyorum bunu; bir ailede şizofreni meydana geldiğinde ne imamlardan biz çözüm yolu bulabiliyoruz, ne de tıp doktorlarından, hatta ne psikanalistlerden, ne psikologlardan, adım gibi iyi biliyorum ki herbiri çaresizlikle yahu bu da böyleymiş, ilaçla idare etmek zorundayız ne yapalım diyor, hocalar belki de anlayamadıkları sûreleri kağıtlara/muskalara yazıp gönderiyor. Öyle ben psikanalistim, iyi bir psikiyatristim diyenlerin çoğuyla bizzat tanışsam nasıl bir insân olduklarını müşahade etmesem bunları söylemezdim. Aksi takdirde biliyor mu ki onlar; yalan söylediği sözlerinden; sahtekarlık yaptığı işlerinden, insanları boş vaatle kandırıp oyaladığı eylemlerinden bir gün gelip de hesap vereceğini, Allah aşkına söyleyin bile eyleye idrak eden kaç kişi var şunun şurasında?

“Gayril mağdubi aleyhim, veleddâllin” diyoruz Fâtiha'yı bitirirken, dediğinde neyi kastettiğini bilen kaç kişi var? Mağdubun azap içinde olanlar yani Hristiyanlar, dâllin'in ise dalalet içinde olanlar bile isteye hakikatin üstünü örten Yahudiler olduğunu bilen kaç kişi kaldı? Azap nedir dalalet nedir, Türk'lükten İslâm'ı ayırdığımızda, Kurân harfini ayırdığımızda geriye üçün biri kalır diyen Şair Türk, üç semavi dinden birini mi kastediyor acaba? Payımıza ne düştü dersiniz?

Gelin bakalım Selanikli dedemizin yaşam örgüsüne, payına ne düşmüş; öncelikle şunu ifade etmek istiyorum, öncesinde hemen hemen aynı örgüyle örülmüş bir durumla karşılaştığımda beni bırakın sohbet edip, ona kulak asmayı, dinlemeyi ve özellikle tuhaf, abes görünen noktalarda şak diye yorumu yapıştırmayı, daha ürkek, korkan bir vaziyette, evvahlar (eyvallah) olsun diyerek kaçacak yer arar ya da cevabı için başka yerlere sürüklenirdim. Yani öyle o hissiyatın karşısında oturup birini sahiden dinlemenin yükü teşbihte kusur olmaz her babayığidin harcı değildir, yürek ister, geniş bir kalp ister. Karşındaki de muhatabına göre anlatır. İlle de oturup yahu abi ben cân okurum demenin, ben psikoloğum demenin de lüzumu yoktur; zaten biri senin duruşuna, dinleyişine, sorduğun sorunun niteliğine göre anlattıklarını şekillendirir, muhatabına göre, kuyuya mı ineyim yüzeyde mi kalayım sorusunu elbette ve gayri iradi belirler. Öyle de oldu zaten.

Nerede nasıl başladığını pek kestiremesemde sohbetin, tam ortasından dalıp paylaşmak istiyorum. Şimdi akıl yürütmemizin başlangıcı 1870'deki Selanik'den bu yana göç eden, sonradan bakıp gördüğüm üzere; 70.000 kişinin, 36.000'i Yahudi, 22.000 Türk ve dönme (öyle ifade edildiği için direkt aktardım, Türk demek evvelden Müslüman demek anlamına gelirdi, yabancı kaynaklarda da aynı ize rastlarız) ve 18.000 Rum olduğu yazılmış. Dedemizin anlattığına göre kendileri Türk (ve Müslüman) olan gruba dahil. Hatta bir adları da Evlâd-ı Fâtihân imiş yeni öğrendim. Göç ettikten sonra ticaret ellerinden geldiği için mal varlıklarını epey ilerletmişler, ancak burada ek olarak; Osmanlı döneminde en keskin kavşaklardan biri olan ve yıkılmasının önünü açan iki hususu göz önünde bulundurmamız gerekir, birincisi yeniçeri ocağının kaldırılması ve akabinde Yunanistan'ın istiklâlini ilan etmesi, ikincisi de 1839'de göç akımından 31 sene önce hâkim yasayı başından sonuna değiştiren ve batı merkezli bir hâl aldırarak sınıf toplumunu ters yüz eden/aksine çeviren

Tanzimat Fermânı'nı sayabiliriz. (Diyeceksiniz ki bunu neden paylaştın şimdi, ne güzel medeniyetin kapısı "aralanmış" muasırlaşmakta, batılılaşmakta ne var. Evet bulunduğunuz yerden ifade edebilirsiniz, ama bakın Lacan'ın söylediği yerden işitin bunu, bilinçdışı erkân'ın mahalli ise, o kapı ya kapalı ya da açık olmaktan ziyade aralık bırakılmış ve eski yasa çerçevesinde yani fermân ilân edilene değin geçerli olan hükmü hatırlayıp, dininden dönenleri öldürdüklerini hesaba katarsanız işte o zaman bahsedeceğim vakayı algılayabilirsiniz. Tarihin izini ilme sadık kalarak sürmediğiniz takdirde yaptığınız elin erkânıyla gerdeğe girmeye benzer, doğan çocuk size mi baba diyecek bir düşünün bakalım.) Mesela yine evvelden Yahudiler en aşağı sınıftı, Ortodoks Rumlar II. Ermeniler III., şimdi bakın etrafa tam tersini göreceksiniz. Türk'ün köle olacağı kimin aklına gelirdi, köle olacağı yani, kul olacağı, insana kulluk edeceği, k-öl-e*... Bu verdiğim bilgilerin gereksiz olduğunu dahi düşünebilirsiniz, ancak unutamayın hiçbir karşılaşma kuru bir tesadüfün eseri olarak meydâna gelmez, her eser esrarlıdır, anlamda ısrar etmeyi esirliği (koleliği) azat etmeyi gerektirir, bizler hayvan ya da bitki değiliz konuşan, şeref sahibi mahlukatlarız.

*كوله

Hikayemize dönelim, ticarete kendini geliştirerek kazancını giderek fazlalaştıran muhacir (hicret etmiş) aileler, çoğunlukla baskın aga'ların sözüne gidermiş.* Agaların sözlerinin dinlediğini, ve göçten sonrada dinlerine sadık kaldıklarını fakat cumhuriyet ile birlikte, örneğin babasının Müslüman olmasına rağmen farz ve yükümlülükleri yerine getirmediğini, bunu söylerken anlamlı bir şekilde yüzünü ekşitti, öyleydi ama yapmazdı der gibi (bu durumun, bugün onun ve birçok insanın yaşamında meydana geldiğini bizzat kendimden müşahade ederek tekrar tekrar gördüm, canlılıkla kaimdir dediğim yeri yine buradan işitin, babası yapmıyor diye o da yapmıyor, baba, kimdir baba'nın sözüyle şekil alan, düşünün kimdi baba bildiği tanrıyı öldürdüğünü sanan). Ve bir yaşa geldikten sonra da işte asıl kırılma, düğüm noktası da burası oluyor: adını değiştirdiği için babasının kendini evlatlıktan reddettiğini, yeni adıyla evin "kapısından" içeri almadığını, tekrar tekrar eve vardığını fakat alınmadığı söylüyor kabul görmediği için; ancak yine de bir aralık bulup, eline aldığı taş ile kapının otomatliğini kırmak zorunda kaldığını hatta epey sert bir taş parçasıyla her vurduğunda bütün binada ve mahallede küüüt güüüüm diye bir bomba sesini anımsatan türden bir ses çıkardığını, sonrasında babasının o yolu da iptal edecek şekilde kapıyı onardığını duyuyoruz. Bu güüüm küüüt sesleri tuhafınıza gitmesin, savaş kalıntısıdır derken şaka yapmıyorum. Düşman topraklardan çekildiğinde, ne olup bittiğini idrak edemediğin takdirde kendi içinde bölünmeye, kendi içinde savaşmaya başlarsın, bunu vakanın düğümlendiği yer üzerinde son tahlilde daha net bir şekilde paylaşacağım.

(Dikkatinizi çeksın telaffuz değişiyor, ğ sesinin gerçek Türkçedeki mahiyeti üzerinden düşünün bunu, mesela ğayril dediğimize artık gayril diyoruz, anlam inceldikçe yasa da inceliyor, ğaf yapmak/ġafil olmak/el-ġaffar bu üçü arasındaki bağı inceleyiniz, peki telaffuz niçin inceliyor, üçün birine meyil ettiği, zorla ettirildiği için olabilir mi).

*غاف, غافل, غفار

Şimdi ad'ı koyanın baba olduğunu grekolatin psikanaliz literatüründe de hem Freud'da hem de Lacan'da yasanın tayin edilmesinin baba'nın adı, name of the father, nom du pere gibi

adlarla adlandırıldığını hatırlayalım. Lacan'ın babanın adları adlı seminerinde niçin Uluslararası Psikanaliz Derneğinden aforoz edildiği haberini aldığını, bir sene sonraki seminerde ise Psikanalizin Dört Temel Kavramı'na hem Sokrates ile hem de Spinoza ile aynı tarihi yaşadığını paylaştığını duymamız açısından şu bilgi dikkate değer; ilgili seminer 2000'li yıllarda damadı vesilesiyle, damadının sanıyorum babasını kaybetmesi üzerine yayımladığını görüyoruz, arada kırk sene var, neyden korktu sizce Lacan? Ve Lacan'ın bu seminerde niçin aforoz edildiğini, Augustin'in trinity adlı kitabında oğul ve kutsal ruh'dan bahsederken uzun uzadıya anlattığını ve baba'ya gelince kalemimi hızla geri çektiğini bunun da ona tuhaf geldiğini duyuyoruz. Hatta bir kısım Yahudilerin kutsal kabul ettiği metinde Tanrı'nın Musa'ya ben benim dediği noktaya, yani insan ile Tanrı'yı eş gören bir yerden, onu ateşten kurtardığı noktanın da çelişkili olduğuna işaret ediyor.

Lacan'ın bir'e dair neler söylediğini hesap edersek, ki bilinçdışı Almancası un-bewusse'dir ve un bir anlamına gelir; aktarımda yine de Tanrılar'da orada olmadır diyerek çoğul bir anlatım kullanmış olsa da, önünde sonunda Marx'ın da Freud'un da siyasetin deliğini tıkadığını söyleyerek, kimi hanefi (Tek İlah inancı olan) Yahudî metinlerini inceleyerek çağın mezalime sessiz kalmamış, Hristiyan akîdesinin ziyadesinde cezalandırıcı bir Tanrı'ya dikkat çekerek, sorumluluk almaktan geçte olsa kaçınmış bir yanıyla, bakın bir yanıyla diyorum erkâna biat etmemiştir. Yahudilerin Hz. Üzeyr (as) Hristiyanların ise Meryem oğlu İsa Mesih'i (as) Tanrı'nın oğlu olarak gördüğünü hesaba katarsak, neyin nerede nasıl her ne şekilde ve surette ayrılıp parçalandığını duyabiliriz. (Mesela öyle rivayet edilir ki İsa Mesih (as) yargılayan yargılanacaktır demiştir İncil'de. Rivayet diyoruz çünkü İznik'de toplanan 400 İncil'den 4 tanesi gerçek kabul görmüştür birincil aktaran İsa (as) olmadığı için hemen hemen İslâm'daki hadis kitapları gibidir. Oysa Kurân-ı Kerîm, yargılasanız da yargılamasınız da yargılanacağımızı, bir hesaba çekileceğimizi Fâtihâ sûresine ve birçok sûrede tekrar tekrar ikrar eder, ki ilk emir ikra'dır oku! dur.)

İslâmî söz alanındaysa, Âdem aleyhisselâm'ın şeytânın dürtük'lemeleriyle, meyil ettirmesiyle beraber yasak bir ağacın meyvasından yiyerek mahrem yerlerinin belli olmasıyla ve vardığı dünyada bir hidâyeti sahiplenerek örtünmesiyle vuku bulduğunu akılda turalım. Allah'ın varlıkları, şeyleri adlandırdığını, haddini hududunu belirlediğini iyi işitelim, ancak böyle Yûnus Emre'nin yolum vardır bu erkân'dan içeru deyişini duyabiliriz. Çünkü itikadî zayıflamanın bugün bu hâllere geleceğini Allah Resûlü (sav) haber vermiştir demiştir ki insanlar 'lâ ilâhe illallâh Muhammeden ResulAllâh diyecek şehadet getirecek ama ne anlama geldiğini bilmeyecekler, yine de bu onları ebedî ateşten kurtacak. Şimdi düşündüğümüzde 13. Asır'da yaşamış Yûnus Emre'nin sahiden şehadet getirdiğini görüyoruz. İlk günah olarak bile geldiğimiz hususun anlamının kayba uğraması ğayb'de kalması konusundaysa; ğ'nin ğ'ye dönüşmesi gibi sanıldığı üzere insanın suçu değildir, insan günahkar doğmaz, ilk günahı işleyen bahsettiğimiz üzere şeytandır; ne de olsa şeytanın varlığı derler, şeytan diye bir varlığın olmadığına insanı ikna etmek içindir. Gelin görün ki insan, şaşar beşer, hata da yapar elbette. Burada da dedemizin sanki biraz vicdan azabıyla biraz hüznle, biraz acıyla, fakat ilginç olan büyük bir zevk ile anlattığı baba'nın Aga'nın ölümüne gelelim.

Baştaki konuşmamızda henüz derinleştirecek sorular sorulmamışken, dedemiz Türklerin itikatlarını kaybettiğine dair, artık ticarete Ermenilerin daha güvenilir olduğuna dair birtakım şeylerden bahsetti; kendisi de ticaret ile meşgul olduğu için Türklere para dahi verse gününde

alamadığını, güvensizleştiklerini oysaki Ermenilerin yerinde ve zamanında yine elini masaya vurarak taakk diye parayı verdiklerini söyledi. (Buralarda bir yerde rahmetli Süleyman Nazif'in o ses getiren "Kara Bir Gün" adlı gazete yazısından bahsederek; İstanbul işgal edildiği zaman Rum ve Ermeniler, tüm o birlikte sürülen yaşama rağmen şehre giren Fransız generalini ayakta alkışlamış, ağababalarını karşılar gibi karşılamamışlar mıydı, unuttun mu dedim, tabii geçiştirdi hemen.)

Bu arada vurgulu bir şeyler söyleyeceği zamanda, ta masadaki gözlüğü yerinden hoplatan, yer yer ani sestən ötürü benim de Yûnus Emre'nin de göz hareketleriyle irkilmesine sebep olacak şiddette masaya vurduğunu hatırlatmak isterim. Özellikle en son bahsettiği yerlerde, babasından mevzu açıldığında giderek şiddetlendi, elleri bir yumruğa dönüşüp daha sert indi ahşaptan yontulmuş masanın üzerine ve haliyle daha bir irkildik, ürkütük. Burada da şunu duyabiliriz, giderek şiddetlenmesi, hala içerde can çekişen, günümüz tabiriyle aktarılamamış, sağaltılamamış bir enerjinin olduğunu da görüyoruz. Benim aynı günün sabahı püskürdüğüm ateşi hatırlayın, o da sizi ürkütmüştü nihayetinde.

Konumuza dönecek olursak, Ermenilerden bahsederken dedemiz bir zamanlar bir Ermeni'nin ona kızını vereceği zaman —ki o zamanlar namazlarımı kılıyordum" gibi bir cümle kurdu, şimdi kılmıyor musun dediğimde de gözlerini kaçırarak "kılıyorum tabii" dedi, ama dedim dedem ağzından öyle çıkmadı, şimdi burada yine birçok insanda rastladığım bir hususu dile getireyim. Göz göre göre yalan söylemek, amma işte hop diye durdurup yalan söylüyorsun dediğimizde bunun azabını kaldıramacağını bildiğimden yine de sözlerimde vurgulayıp dikkatini çekerek, gözlerinde evet yalan söylüyorum'u görene değin ısrar ederim. Sonrasında zaten o da anlıyor neyin ne olduğunu. Dikkat edin bu yakaladığımız ilk dil sürçmesi değil, dahası da var yavaş yavaş...

Tanışıklık kurduğu bir Ermeni ona kızını vereceği zaman şöyle bir husustan bahsetmiş, demiş ki; her neye inanırsa inansın, inandığı değerlere olan sadakati benim için önemli, hani Müslüman'sa hakkıyla olsun, Hristiyan'sa hakkıyla, Yahudiyse hakkıyla olsun demiş. Ben de durur muyum, gördün mü dedim, bu bir hadis-i şerif'de ResulüEkrem'e (sav) rivayet edilir ki, bir insan ğayrimüslim iken ne ise Müslüman olduğunda da o olur, yani altın hep altındır, tunç hep tunçtur bağlamında. O da hak verdi tabii, hemen elini kalbine götürdü. İşte kırılma noktası olarak adlandırdığım yer burası, şizofreni olarak bahsettiğimiz yer burası, bir koltuğa iki karpuzun sığamayacağı, bir cân'da iki ilahın hüküm süremeyeceği, sürse bile bir azap ile birlikte mûkim olacağını buradan duymanızı isterim. Kapı ya açıktır ya kapalı denilen yerde aralık olduğuna önemle dikkatinizi çekiyorum.

Gençliğinde sanıyorum yokluk görmediği ve varlıklı bir aileye geldiği için, lütfen dikkat edin 80'li yılların Türkiye'sinde, tam da o her on yılda bir omurgamıza darbe yediğimiz zamanlarda, motorlara merak saldiğını, çoğunlukla Ermenilerle örülü bir çevrede 1957-59 model bir bmw'yi nasıl tamir ettirdiğini, nasıl ellerinde bilmem nereden bilmem nereye değin sürüklediğini, ve bir çocuğun sanki çok arzu ettiği bir oyuncağa kavuştuğunda zevkten dört köşe olmasında olduğu gibi, hala ellerini böyle ağzı sulanarak "vınn vınn" diyerek motoru hayal ederek; "onunla Bebek'e giderdik, dar kot, harley bot, saçlar yapılı, vınn vınn", aynı ağız sulanmasının babasını toprağa gömerken de olduğunu söylesem, buna bizzat tanıklık

ettiğim yerden söylesem ne düşünürsünüz acaba, sapma, kırılma, yarılma, schizein-phrenos, dönüm noktası nerede sizce?

Mesela yalnızca bmw değildir, mesele bmw'ye alıştıran arkadaşlar, dahil olduğu grup, ısrarla Ermeni lafzını tekrar ederek Türklerin artık eski itikada sahip olmadığına, bir başkalarının daha güvenilir olduğuna getirmesi konuyu, inancını bir yerde kaybedip başka bir inancı benimsemek istediği aga'nın mı sözüne Allah'ın mı sözüne karşı geldiği yer. Ve en cân alıcı ve yarığın meydâna geldiği nokta ise, ismin değişmesi. Belki çekindiği için bunu tariflemekte zorlanıyor olabilir, söylediğim gibi yasa ihlal edilerek alınan bir zevk varsa, ki bu alışlagelen psikanaliz literatüründe de öyledir, yasa koymak zevke meylettirir denilen yerden, o zevkin zaman içinde verdiği bir azapta muhakkak olacaktır. Şimdi burada 1839'dan önceki dinden dönenlere verilen hükmü hatırlayın. Günlerce kapıda kalması, oradan çıkan sesler, koca bir —hatırladığım kadarıyla— otuz beş seneden bahsediyoruz. Daha da uzatmak istemiyorum, şuraya dikkatinizi çekeyim yalnızca; ölümüne doğru Aga yine kendi koyduğu adıyla telaffuz ederek oğlumu çağırın bana diyor, onun söylediğine bakılırsa sekerat-ı mevte şehadet getirmeden benim adım aklına getirdi diyor. Ben o zaman anladım kurbân olduğum Kâdir Mevlâ'mın beni her koşulda sevdiğini diyor. Öyle ya Allah'ın merhamet ve şefkati Ğaffur-uRâhim oluşu Râhmân oluşu her zaman gazabını ğalebe çalar, ğalib gelir, galebalık (kalabalık) kesb eder.

Hatta babası rahmetlik vefat ettiğinde hastaneden defin aracına, defin aracından mezarlığa kendisinin götürdüğünü, bunun ona nasip olduğunu söylüyor; mezarlıkta dahi Hoca kardeşlerinin aksine onun gözlerine bakıp, aşağı sen atla dediğini, tahtaları sen koy, oyuğa sen yerleştir dediğini söylüyor... Bir yere kadar hüznü anlattı tüm bunları, gördün mü dedi 'en sevmediği oğlu bendim, meğer en sevdiği oğlu benmişim'. Bana nasip oldu onu gömmek, dedi. Gömdükten sonra kürek vermişler al demişler toprak at üstüne, kaşlarını çatıyor, gür bir sesle diyor ki 'gerek yok, ellerimle gömeceğim onu'... 'elleriyle geniş geniş dışardan içeri çekiyor toprakları, hala çekiyor, hala canlı, daha önce birçok vakada karşılaştığım üzere, ölüyle ölmek ve öldürmek, bir katli yeniden göz önüne sermek, babayı mı, Tanrı'yı mı öldürmek...

Ve babayı gömdükten sonra işte, tam orada 'ellerinle öldürdün demek ... agayı, ellerinle gömdün demek ağa-babanı' diyorum. Her söylediğimde sanki bunları duymak isteyip vicdanını, suçluluğunu gidermek istemişçesine gözlerimin içine bakıyor, temas kurmaktan çekiniyor, ısrarla vurguluyor sır perdesini. Bakın bu yorumdur işte, hakikate işaret eder, hem benim bu yazıyı yazarak ellerimle gömüyor olmam, toprağı çekiyor olmam ellerimle ve bundan kısmen bir zevk kısmen bir hüznü duyuyor olmam, tam bu günlerde yani dün gerçekleşiyor tüm bunlar; ateş püskürürken geri adım atıp, kalemi, kılıcı elime alıyor olmam; hem de dedemin bahsettiği husus. Şimdi ağzı motorda nasıl sulandı ise aynı sulanma şu sözleri söyledikten sonra gelişti; 'tabii babam epey varlıklıydı, bilmem hangi şehrin yarısı (yarası*) bizimdi, dedim ki o öldükten sonra 'eee dedim ... Aga'mmm' (üstüne basa basa masaya vura vura) söylüyor o kadar malın mülkün vardı, arazin vardı, sakınırdın ne oldu, giderek öfkelenen bir tonla, kaşlarını da çatarak ne oldu, ağa olsan beğ olsan paşa olsan, ne oldu... bak toprak altındasın, ölüm anında beni çağırdım, seni gömmek bana nasip oldu', vuruyor yeniden cümlenin yüklemelerinde elini masaya, güüm güüüüm.

Ve son olarak dedi ki, ağzı sulana sulana ve sahici bir öfkeyle birlikte ellerini bir bir masaya vurarak yer yer göğsüne yaklaştırıp oğuşturarak her çat sesinde irkildiğimiz, ‘‘çatır çatır yedim parasını, çatır çatır’’, bir çocuk gibi, oyuncağını almadığı için babasına küsen ve böylelikle ğayri iradî (tekerrüen-1870) onu öldürmeye ant içen bir çocuğun sevinci gibi... Sonra bu dünyanın yalan, fâni, fenâ olduğuna dair bir şeyler anlatmaya başladı amma bizim gitme vaktimiz geldiği için çok da âni bir kesilme olmasın diye bir saat gibi işe gecikme durumunu da gözeterek, az daha dinledik. Bak dedi o kadar param var, Eyüp’deyim, karşıda döner yedim, ayran içtim, çay içiyorum, sizlerle sohbet ediyorum dedi. Arada bir de gözlerime bakarak tabii hocam sen daha iyi bilirsin amma... ikinci sürçmeyi duyabildiniz mi, çatır çatır yedim diyor, yani bitirmiş, kökünü kazımış belki de bilemeyiz, ancak o pişmanlık, o vicdâni azap, belki daha önce yaşananın yorulacağı bir aklı zeminin Türkiye’de olmayışı, 1920’ler 1980’ler, 1870’ler... varın güdün hesabını, nereden nereye? Dedik ya çirkin görünen aslında bir sır perdesiyle çevrilmiş güzellik de olabilir Allah’ın izniyle.

Bir ara gözü omzumdaki rozete ilişti, sorması ayıp olmazsa kardeşim, nedir dedi o omzunda taşıdığın, benim gözlerim tam net seçemiyor, son zamanlarda da türlü türlü hastalıkta baş göstermeye başladı —her ne kadar diri görünse de, iç hastalıkları sanıyorum, hadi bir nedensellik kuralım— sonra bende edemedim üzerimde giydiğim Misak-ı Milli sınırlarıyla Türkeli’nin haritasını göstererek. Bayraktır dedem, üzerinde de ‘‘doğacaktır sana vaad ettiği günler Hâkk’ın’’* yazıyor, bak dedim senin memleket Selânik, o da burada, Varna, aha da Halep, Kerkük, bak bu uçtaki de Batum, göğüs kafesimi işaret ederek, bunlar olmazsa Ankara da olmaz İzmir de olmaz cânım, ciğerim, söylerken bir elimle diz kapağını okyaşarak vurdum birkaç. Benimkiler dedim baba tarafından maacir, ana tarafından Erzurum, her iki taraftanda muhacir sayılırım, canını ciğerini yerim senin... ilk başta haritayı tam göremedi, kızmaya başladım, nasıl dedim sen Misak-ı Milli’yi unutursun. Hatırladım hatırladım kızma, gözlerim fark etmiyor ondan dedi. Öyle bir hayranlıkla baktı ki, arslan dedem benim. Ne bu vatan toprakları sahipsiz ne bu milletin herhangi bir ferdî babasız. Biz, ‘‘iki kurbânın oğluyum, biri Hz. İsmayil biri Hz. Abdullâh’dır’’ diyen AllahResûlü’nün (sav) ümmetiyiz, elhamdülillah.

طو غاجقدر ساكا وعد اينديكى كونلر حقاك

Biliyorsunuz her yolcunun gerek bilincinde ve idrakında olduğu gerekse içten içe bir seziyle beraber istikametine savruluyor gibi görünse de bir yanıyla bilmediğini bildiği bir gayesi, amacı, doğrultusu vardır. Benim de kendi yaşamımı bu ilme hasretmem, vakfetmem daha önce kayıtlanmış ve paylaşılmış ses kayıtlarında da paylaştığım üzere cân alıcı bir sebebe dayanıyor tabii. Paylaştığım vakanın de seyri boyunca verdiğim tepkileri ve yaptığım yorumları göz önünde bulundurursanız; bir zamanlar kendi öz cânımdan/kardaşımdan, onda meydâna gelip vuku bulandan dehşetle ürkerek geri adım attığım adımlar, bulunduğum yerden mahâlden sıçrayarak yer yüzünde ve gök ilinde sığınacak bir yer, yuva aradığım, sorularımı cevaplayacak bir bilim insanı belki bir önder belki bir ilim insanı aradığım ve uğradığım bütün hayal kırıklıkları neticesinde ‘‘ne yaparsın be adam iş baş’a düştü diyerek ‘‘baş’a gelen çekilir de be adam baş’dan acep nasıl savrulur’’ dediğim, Fâtih, mefâtih (anahtar) olmaya karar verdiğim. Gel gör ki bu baş ile münasebetim söz konusu olduğu zaman, derin bir acıyla fark ettim ki her zaman peşimde, yani yanımda, belki içimde taşıdığım gerçeğiyle irkilmemle kendime gelme niyetimi daha derli toplu bir hâle getirdim; çok sonraları ilmin ve hidâyetin zerre olsa kalbime değmesiyle beraber artık okuma,

Çözümleme cesareti gösterdiğim bir sürece dönüştü, ancak garip olan şurası ki bir zamanlar olağan çirkinliğı ile beni itip, kıskırtan, korkutan, uçurumlara sürükleyen, intiharı dahi aklıma getiren esasında bir güzellik imiş, esrarlı bir çirkinlik perdesine içkin olan bir güzellik. Biiznillah.